

Biblioteka Analiz

POLSKI RYNEK KSIĄŻKI

SZANSE I ZAGROŻENIA – KONIECZNOŚĆ ZMIAN

Autorzy:

Piotr Dobrołęcki

Łukasz Gołębiowski

Ewa Tenderenda-Ożóg

Paweł Waszczyk

Warszawa, styczeń 2014 roku

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

Spis treści

1. Główne wnioski	3
2. Czynniki wpływające na kryzys rynku wydawniczego i postulaty w zakresie oczekiwanych zmian	7
3. Prognoza sytuacji po wprowadzeniu nowych rozwiązań	9
4. Polski rynek książki	10
a. Charakterystyka.....	10
b. Sektor wydawniczy	11
c. Poligrafia	14
d. Dystrybucja	15
e. Księgarnie	17
f. Zakupy biblioteczne	18
g. Piractwo	19
5. Postulaty w zakresie wspierania księgarń	20
6. Bibliografia	21
7. Załączniki	
a. Badanie CBOS – wybrane zagadnienia	22
b. Tendencje w polskim handlu detalicznym	25

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

1. Główne wnioski

Wprowadzenie regulacji postulowanych w projekcie Ustawy o jednolitej cenie książki jest niezbędne dla zachowania niepodważalnie istotnej pozycji książki w przestrzeni społecznej.

Zagrożenie prognozowaną radykalną i całkowicie niekorzystną zmianą modelu na rynku książki w Polsce jest dzisiaj często bagatelizowane nawet przez osoby aktywnie zaangażowane w bieżące życie kulturalne, nie mówiąc o szerokim gronie odbiorców kultury. Dzieje się to w sytuacji katastrofalnego spadku czytelnictwa i systematycznego zmniejszenia zainteresowania książką. Wiadomo, co to oznacza dla utrzymania poziomu czytelnictwa w społeczeństwie, a niewątpliwie jest, że od poziomu czytelnictwa w niemal równym stopniu zależy rozwój kulturalny, naukowy i techniczny, jak też społeczny i gospodarczy.

Środowisko książki alarmuje, że bez podjęcia zdecydowanych kroków zapobiegawczych w krótkim czasie z polskich miast i miasteczek zniknie większość księgarni, a książki będą dostępne w internecie u jednego dominującego i globalnego dostawcy, który będzie dyktował ceny i reguły współpracy ekonomicznej. Dostęp do książki zostanie w ten sposób bardzo utrudniony i gwałtownie wzrośnie liczba obywateli wykluczonych z bezpośredniego dostępu do książki. Szacuje się, że odległość potencjalnego czytelnika do najbliższej księgarni może wzrosnąć w przypadku osób mieszkających poza większymi ośrodkami kulturalnymi nawet do kilkudziesięciu kilometrów. Polskie biblioteki, dla których wskaźnik zakupu nowości na jednego czytelnika należy do najniższych w Europie (7,2 woluminy na 100 mieszkańców w 2011 roku, gdy średnia europejska wynosi 25 woluminów na 100 mieszkańców), nie będą w stanie wypełnić tej luki, a poprawa zaopatrzenia bibliotek do poziomu średniej europejskiej wymagałaby dodatkowych wydatków z budżetu państwa na książki na poziomie ok. 0,5 mld zł rocznie.

Kryzysowa sytuacja obserwowana jest już w tych krajach europejskich (Wielka Brytania), które nie podjęły w odpowiednim czasie działań prewencyjnych, natomiast w krajach, gdzie we właściwym momencie skonsolidowane środowisko książki przeforsowało regulacje rynkowe (Francja, Niemcy), udało się skutecznie obronić tę niezwykle delikatną substancję kulturalną, jaką jest ogólnokrajowa sieć księgarni, obejmującą nie tylko duże ośrodki miejskie, ale też sięgającą do mniejszych miejscowości. Udało się też zachować małe wydawnictwa, będące alternatywą dla zwykle komercyjnej i sprofilowanej pod przeciętne gusta oferty wydawniczych koncernów. Pluralizm wymiany myśli w obszarze książki wydaje się być dzisiaj zagrożony, a jest on równie ważny jak pluralizm na rynku mediów informacyjnych. Książka wciąż jest jedynym medium, które oddziałuje długofalowo, kształtując poglądy i postawy obywateli.

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

Trwające od kilku lat niekorzystne zmiany, to nie tylko efekt szybkich przemian technologicznych i cywilizacyjnych, ale również rezultat brutalnych praktyk konkurencyjnych licznych sklepów wielkopowierzchniowych i niektórych sieci księgarskich wobec księgarń niezależnych. Wielkie podmioty wykorzystują swoją pozycję dla wymuszania maksymalnych rabatów, co pozwala im sprzedawać książki w cenach na granicy dumpingu, co z kolei powoduje odpływ klientów od mniejszych, ale profesjonalnych placówek księgarskich, które pełnią jednocześnie wspomniane funkcje kulturotwórcze, a których znaczenia dla rozwoju społecznego nie można przecenić. W wielu ważnych obszarach tematycznych (książka dziecięca, poradniki, literatura popularna) duże sieci mają dziś pozycję niemal monopolistyczną, dyktując ceny i warunki handlowe.

Rosnącą konkurencją dla księgarń jest również sprzedaż internetowa prowadzona przez trudną do precyzyjnego określenia liczebności, ale z pewnością nie mniejszą niż kilkaset podmiotów, grupę firm – od największych jak Merlin.pl czy Empik.com po niewielkie firmy jednoosobowe. Ważnym graczem w tej grupie jest serwis Allegro, prowadzący między innymi asortymentami również pośrednictwo w sprzedaży książek. Wszystkie te internetowe podmioty oferują książki po cenach znacznie obniżonych w stosunku do cen katalogowych, wykorzystując tego typu działanie jako główne narzędzie marketingowe.

Należy podkreślić przewagi, jakie oferuje klasyczna księgarnia stacjonarna w stosunku do księgarni internetowej. W pierwszej kolejności, zarówno w mniejszej, ale też w dużej miejscowości, stanowi ona znaczący punkt na lokalnej mapie kulturalnej. Poza tym w klasycznej księgarni klient otrzymuje bezpośrednio i to czasem nawet spersonalizowane rady i wskazówki dotyczących wyboru książki i jednocześnie znajduje się w otoczeniu kilku tysięcy innych tytułów, które mogą przyciągnąć jego uwagę. Czytelnik ma przy tym możliwość przeglądania oferowanych publikacji, a nawet czytania ich fragmentów, co w przypadku księgarń internetowych, jeżeli jest możliwe, to jest jednak uciążliwe i zawsze ograniczone do określonej liczby tytułów dostępnych na kolejno otwieranych stronach internetowych. Dobrzy księgarze dawno już zrozumieli swoje przewagi i w wielu placówkach księgarskich tworzy się atmosferę szczególnie przyjazną dla klienta, aranżując odpowiednio wnętrze w formie klubowej, oferując przy tym napoje i przekąski z własnego bufetu. Do tego dochodzi coraz szersza praktyka organizowania spotkań autorskich i czytelniczych w tak przystosowanych wnętrzach, a także wychodzenia księgarń „na zewnątrz” przez organizację kiermaszy i innych wydarzeń kulturalnych, często we współpracy z lokalną biblioteką czy ośrodkiem kultury.

W grupie małych podmiotów w handlu internetowym w ostatnim czasie rozszerzyła się praktyka sprzedaży książek po cenach bliskich dumpingowym, gdyż firmy te zadowolają się minimalną marżą wynoszącą nawet 1-2 proc. od ceny sprzedaży, co jednak pozwala na pokrycie niewielkich kosztów takiego przedsięwzięcia. W praktyce oznacza to, że ceny oferowane przez te podmioty są nie tylko niższe od cen w księgarniach niezależnych, ale nawet od najniższych cen oferowanych przez sklepy wielkopowierzchniowe, większe podmioty handlujące w internecie, a nawet samych wydawców.

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

Wszystkie te zmiany trwają, a ich kulminacją, po której nie będzie już można wstrzymać katastrofalnych tendencji, będzie utworzenie polskiego oddziału globalnej firmy i rozpoczęcie sprzedaży książek na polskim rynku. Można oczekiwać, że nastąpi to już na początku drugiej połowy tego roku, zapewne na początek w zakresie sprzedaży e-booków, w cenach jeśli nie dumpingowych, to wyjątkowo konkurencyjnych, taka jest bowiem strategia pozyskiwania lojalności klientów przez globalny koncern.

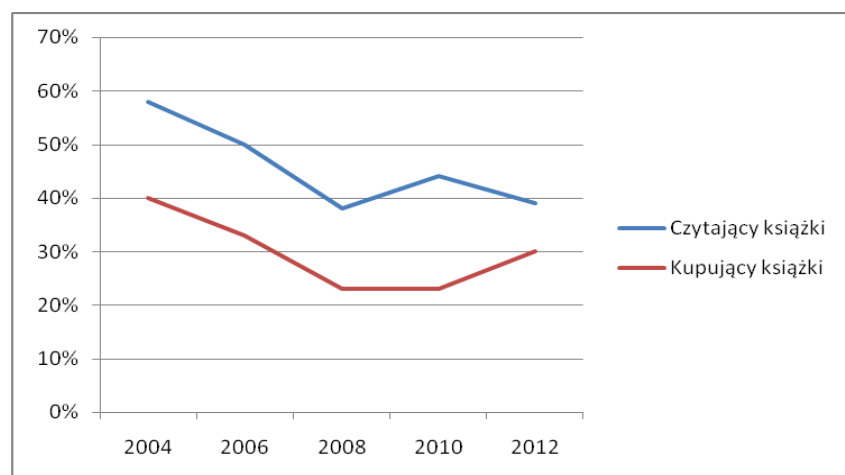
Dlatego niezbędne jest jak najszybsze podjęcie działań dla wprowadzenia w życie przepisów regulacyjnych ujętych w projekcie Ustawy o jednolitej cenie książki, przygotowanej przez skonsolidowane środowisko książki obejmujące wszystkie ogniwa książkowego łańcucha – od autorów przez wydawców po księgarzy i bibliotekarzy.

W 2011 roku w Polsce wprowadzono podwyższoną stawkę podatku VAT na książki – z poprzedniej stawki 0 proc. podniesiono ją do 5 proc., co jest uznawane w środowisku książki za nieprzemysłany krok, powodujący zmniejszenie zainteresowania książką w sytuacji notowanego od lat spadku czytelnictwa. Rynkowe rezultaty wprowadzonej zmiany podatkowej to m.in. wzrost realnej ceny nowości wydawniczych, a także pojawienie się znacznych trudności dla producentów (wydawców) książek związanych z procesem wprowadzenia publikacji drukowanych do handlu, a zatem także do obiegu kulturowego.

Czytelnictwo w Polsce

	2004	2006	2008	2010	2012
Czytający książki	58 proc.	50 proc.	38 proc.	44 proc.	39 proc.
Kupujący książki	40 proc.	33 proc.	23 proc.	23 proc.	30 proc.

(Biblioteka Narodowa, 2013)

Przy stwierdzonym na podstawie systematycznych badań Biblioteki Narodowej katastrofalnym i spadającym poziomie czytelnictwa w Polsce, z najnowszych – przeprowadzonych w październiku i listopadzie 2013 roku przez CBOS badań czytelnictwa na reprezentatywnej próbie, zleconych przez Polską Izbę Książki – wynika bardzo wysoka ocena społeczna czytania książek jako czynności pozytywnej, pomimo że sam czytanie książek nie jest zjawiskiem masowym. Za najbardziej wartę poświęcenia czasu Polacy uznali czytanie książek – 74 proc., a także czytanie gazet i czasopism – 65 proc.

Z tych badań wynika także, że czytający książki najczęściej korzystają z księgozbioru domowego (31 do 39 proc.), a także wypożyczają książki w bibliotekach (22 – 25 proc.) Ponad 20 proc. respondentów najczęściej przeglądała lub czytała fragmenty książek w księgarniach, a 16 proc. w czytelniach lub bibliotekach. Należy jeszcze dodać, że ponad 70 proc. respondentów uważa, że cyfrowa postać książek i czasopism nie wpłynęła na ich nawyki czytelnicze.

Wybrane zagadnienia z nieopublikowanych jeszcze wyników badań CBOS zawarto w załączniku 7a (strona 22).

Średnia cena zbytu wydawcy (uwzględniająca zarówno rabaty hurtowe, jak i sprzedaż bezpośrednią, a więc bez rabatu) do detalu wyniosła w 2012 roku 23,10 zł.

Wyraźnie zauważyć można postępującą dysproporcję między ceną zbytu a ceną detaliczną. Najważniejszą przyczyną tego zjawiska jest wzrost rabatów sektora dystrybucyjnego, zarówno w obszarze hurtowym, jak i detalicznym. W 2011 roku dysproporcja wynosiła 15,10 zł, w 2012 roku już 15,60 zł.

Wzrost cen książek jest m.in. uwarunkowany przede wszystkim postępującym wzrostem kosztów własnych wydawnictw – jak wzrostu kosztów papieru, druku, dystrybucji, promocji w mediach, kosztów wsparcia sprzedaży, kosztów pozyskania kapitału, a także większego zapotrzebowania na kredytowanie sprzedaży realizowanej przez podmioty z sektora hurtowego i detalicznego.

Wzrost cen książek (w zł)

Lata	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Cena zbytu	17,70	18,20	18,40	19,80	19,90	21,00	22,70	23,10
Cena detaliczna	29,30	30,20	30,50	31,90	32,50	34,30	37,80	38,70

(Biblioteka Analiz, 2013)

Odnotowany w 2011 roku znaczący wzrost średniej ceny detalicznej o 10 proc. był wynikiem podniesienia stawki podatku VAT z 0 do 5 proc.

2. Czynniki wpływające na kryzys rynku wydawniczego i postulaty w zakresie oczekiwanych zmian

Badania rynku książki, jakie w 2013 roku przeprowadziła Polska Izba Książki, określiły następujące czynniki wpływające na kryzys rynku wydawniczego i ich hierarchię:

Na stan rynku wydawniczego wpływa negatywnie:

• Wprowadzenie VAT-u	30 proc.
• Wydłużenie terminów płatności przez głównych dystrybutorów	28 proc.
• Przejęcie przez Empik kilku wydawnictw	12 proc.
• Nadpodaż na rynku „taniej książki”	10 proc.
• Nieustanne wyprzedaże przeprowadzane przez niektóre podmioty	8 proc.
• Piractwo w internecie; wzrost nieautoryzowanego obiegu publikacji, dostępność wielu treści za darmo (ze stratą dla twórców i wydawców)	4 proc.
• Brak ustawy o książce	2 proc.
• Słabnięcie drukarni niezależnych i rośnięcie w siłę sieci hurtowni	2 proc.
• Obiektywnie zmniejszająca się liczba czytelników	2 proc.
• Ogólny kryzys i brak kapitału	2 proc.

Działania jakie powinny zostać podjęte, aby ratować rynek książki:

• Wznowić intensywne prace nad wprowadzeniem ustawy o książce (czy jej odpowiednikom w postaci regulacji związanych ze stałymi cenami i rabatami handlowymi)	21,05 proc.
• Lobbować na rzecz wspierania rynku księgarskiego – stosowanie preferencyjnych stawek czynszu, zwolnień podatkowych itd.	19,30 proc.
• Zgłaszać zawiadomienia o nieuczciwych praktykach działania niektórych podmiotów do instytucji regulujących prawidłowy rozwój rynku	19,30 proc.
• Przeprowadzić szkolenia w zakresie nowych technologii i nowych modeli biznesowych	10,54 proc.
• Przeprowadzić szkolenia dla księgarń w zakresie zmiany modelu biznesu, wzorem księgarń w Wielkiej Brytanii, Francji czy Niemiec	10,54 proc.
• Walczyć z piractwem	5,26 proc.
• Lobbować na rzecz promocji czytelnictwa	3,51 proc.
• Walczyć o interwencję państwa na rzecz wyrównania szans w absolutnie nierównej grze pomiędzy wydawcami a sieciami	1,75 proc.
• Walczyć o zniesienie VAT-u na książki i e-booki	1,75 proc.
• Umożliwić wydawcom wystawianie książek na targach zagranicznych	1,75 proc.
• Lobbować na rzecz wzrostu nakładów na zakupy biblioteczne	1,75 proc.
• Czuwać nad propozycjami aktów prawnych pojawiających się w MAiC, MEN, MKiDN, MNiSW	1,75 proc.
• Zwiększać świadomość w zakresie ochrony własności intelektualnej	1,75 proc.
- (Raport Polskiej Izby Książki, 2013)

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

Pierwsza przyczyna kryzysu na rynku książki to monopolistyczne praktyki największych hurtowni książek przy braku konkurencji. Druga przyczyna to struktura i droga przepływów finansowych w działalności na rynku książki, gdyż trzeba wydać wcześniej pieniądze na materiały (wydawnictwa kupują czasami też papier do druku) i usługi, a powrót tych pieniędzy od czytelnika do wydawcy ma długą drogę.

Jak z przedstawionych wyników badań wynika, jako główne trudności w wymieniono wprowadzenie 5-proc. stawki podatku VAT (a 23 proc. dla e-booków) oraz problemy z płynnością finansową.

Natomiast jako najważniejszy postulat wydawcy uznali wprowadzenie Ustawy o książce czyli Ustawy o jednolitej cenie książki.

3. Prognoza sytuacji po wprowadzeniu nowych rozwiązań

Rynek książki w Polsce znajduje się w okresie przejściowym, zaś prognozowany kierunek zmian jest bardzo niekorzystny i dlatego niezbędne są działania prewencyjne.

Obecnie „szybkie” (w krótkim terminie po wprowadzeniu książki do obrotu, a wielu przypadkach wręcz natychmiastowe) rabatowanie, czyli sprzedaż po niższych cenach niż ceny katalogowe, dotyczy fragmentu rynku odnoszącego się do szacowanej na 1500 do 2000 (w skali roku) liczby tytułów, obejmującej głównie pozycje bestsellerowe sprzedawane w księgarniach sieciowych (najbardziej głośna na rynku jest praktyka sieci Matras) oraz sklepach wielkopowierzchniowych.

Po wprowadzeniu Ustawy o jednolitej cenie książki:

- powstanie ochrona dla księgarń niezależnych – w sytuacji braku sprzyjających okoliczności do masowych przecen premier wydawniczych, co ma zatrzymać „odpływ” czytelników z lokalnych księgarń do punktów działających w większych miejscowościach, a także do sklepów internetowych
- wraz ze wzrostem pozycji niezależnych księgarń nastąpi wzrost dostępności książek, zwiększy się też ich oferta pod względem ilościowym i jakościowym
- zwiększy się zaangażowanie autorów, gdyż będą mogli uzyskiwać wyższe honoraria liczone jako procent od jednolitej ceny książki
- dla ostatecznych nabywców książek, czyli czytelników i bibliotek, najbardziej korzystny będzie prognozowany w dłuższej perspektywie w oparciu o doświadczenia francuskie i niemieckie spadek ceny katalogowej premierowych pozycji wprowadzanych do sprzedaży (w rezultacie spadku znaczenia ceny jako elementu konkurencji między poszczególnymi producentami i dystrybutorami)
- Ustawa w największym stopniu wpłynie na zasady handlowego obrotu książek z grupy publikacji o najbardziej komercyjnym charakterze, które stanowią największy odsetek książek drukowanych (łącznych nakładów) sprzedawanych w Polsce
- przez regulację warunków prowadzenia sprzedaży zwiększy się bezpieczeństwo prowadzenia działalności biznesowej wydawców
- pojawi się potrzeba zatrudnienia dodatkowych pracowników w sektorze księgarskim i wydawniczym, wzrost zatrudnienia związany będzie również z potrzebą podniesienia kompetencji zawodowych
- przywrócone zostaną właściwe relacje między bibliotekami i lokalnymi księgarniami, które dzięki swej elastyczności będą w stanie zapewnić najlepsze zaopatrzenie regionalnym bibliotekom, również pod względem jakości oferty i jej obsługi.

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

4. Polski rynek książki

a. Charakterystyka

Polski rynek książki stanowi niespełna 3 proc. wartości rynku europejskiego – 637 mln euro wobec 22,5 mld euro w 2012 roku, gdy liczba ludności Polski stanowi 7,5 proc. całej ludności Unii Europejskiej.

Jak wynika z danych Europejskiej Federacji Wydawców, w 2012 roku na większości europejskich rynków zanotowano zmniejszenie obrotów w stosunku do poprzedniego roku. W tym okresie wyniosły one ok. 22,5 mld euro. Stanowi to spadek z ok. 22,8 mld euro w 2011 roku. W 2010 roku łączny obrót europejskich rynków wydawniczych przekroczył 23,56 mld euro, w 2009 roku były to 23 mld euro, a w 2008 – 23,75 mld euro.

Według danych europejskich łącznie w 2012 roku wydanych zostało 535 tys. nowych tytułów. Oznacza to wyraźny wzrost produkcji wydawniczej na terenie kontynentu europejskiego, m.in. właśnie w zakresie liczby nowości wprowadzanych do sprzedaży. Od 2008 roku liczba nowości wydawniczych wzrosła od poziomu 510 tys. tytułów. Ogólna liczba pozycji znajdujących się w obrocie komercyjnym w latach 2008- 2012 wzrosła z 6,1 mln do 9 mln tytułów.

Podobne wzrostowe tendencje dotyczą również Polski. Biblioteka Narodowa odnotowała na koniec 2013 roku rekordową liczbę ponad 38,3 tys. wydawców, z których jednak niespełna 300 uzyskuje łącznie 98 proc. przychodów ze sprzedaży książek. Ponadto w naszym kraju wzrasta liczba wydawanych tytułów, natomiast maleje łączny oraz średni nakład książek.

W kraju działa 1850 księgarń, jednak w ciągu ostatnich pięciu lat ich liczba zmniejszyła się o blisko 700 placówek czyli o ok. 30 proc. Statystyki te obejmują placówki sieciowe oraz księgarnie niezależne, głównie zlokalizowane w mniejszych miejscowościach.

Biblioteki publiczne tworzyły w 2012 roku sieć 8342 placówek. Ich liczba spada od początku lat 90. Od 2004 roku spada również liczba czytelników.

Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
197	192	184	178	171	172	170

(Biblioteka Narodowa, 2011)

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

b. Sektor wydawniczy

W 2012 roku wydano w Polsce ponad 34 tys. tytułów książek, co plasuje nasz kraj na średniej pozycji w Europie. Na czołowym rynku europejskim, jakim jest Wielka Brytania, wydano wówczas nieco ponad 170 tys. tytułów (w tym aż 58 tys. czyli 34,0 proc. w formie e-booków).

Liczba zatrudnionych we wszystkich procesach twórczych, produkcyjnych i handlowych związanych z książką – od autora do czytelnika – wynosi w Polsce ponad 80 tys. osób. W ciągu ostatnich lat zatrudnienie spada, rośnie natomiast produkcja książkowa. Powstaje zasadne pytanie, czy ma to wpływ na jakość. Oczywiście można zakładać, że część zwolnionych osób współpracuje na umowy zlecenia i umowy o dzieło, ale to tylko łagodzi, a nie niweluje występujących dysproporcji.

Liczba wydawanych tytułów książek w Polsce stale wzrasta i osiąga z roku na rok rekordowe poziomy. Problemem jest natomiast sprzedaż tak dużej liczby tytułów, która wynosi niemal 100 nowych tytułów dziennie.

Przychody na rynku książki w cenach zbytu wydawców, które są mniejsze od cen detalicznych o wielkość udzielanych rabatów, w ostatnich latach wykazują tendencje spadkowe.

Lata	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Przychody (mln zł)	2910	2860	2940	2710	2670	2650*
Wzrost / spadek	+ 12 proc.	- 2 proc.	+ 3 proc.	- 8 proc.	- 1,5 proc.	- 0,7 proc.

(* prognoza, „Biblioteka Analiz” nr 370, 10.12.2013)

(„Rynek książki w Polsce 2013”, Biblioteka Analiz)

Drastyczny spadek sprzedaży w roku 2011 był wynikiem w największej mierze wprowadzonego od 1 stycznia 2011 roku podwyższonego podatku VAT na książki z poprzedniej stawki 0 proc. do 5 proc., co jest uznawane w środowisku książki za nieprzemyślany krok powodujący zmniejszenie zainteresowania książką w sytuacji notowanego od lat spadku czytelnictwa.

Rynek książek według danych Biblioteki Narodowej

Lata	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012
Tytuły	10 586	12 141	22 298	19 999	29 539	31 515	34 147
Nakłady w mln egz.	178,6	117,9	107,5	81,0	83,4	93,7	79,5
Średni nakład w egz.	16 874	9 707	4 823	4 051	2 822	2 975	2 329

(Biblioteka Narodowa, 2013)

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

Rynek książek według danych Biblioteki Analiz

Lata	2000	2005	2010	2011	2012
Tytuły	25 700	20 560	24 380	24 920	27 060
Nakłady mln egz.	158,5	141,5	139,2	122,4	107,9
Średni nakład w egz.	6 167	6 882	5 710	4 912	3 987

(„Rynek książki w Polsce 2013”, Biblioteka Analiz)

Wzrasta liczba pierwszych wydań, co jest m.in. rezultatem rywalizacji wydawnictw o klienta większą paletą propozycji oraz dostarczaniem nowości. Warto jednak zwrócić uwagę, że na wzrost liczby pierwszych wydań wydatnie wpłynęły też zmiany technologiczne – tanie techniki druku na żądanie oraz możliwość cyfrowych publikacji z pominięciem druku. Jednocześnie znacznemu obniżeniu czy nawet degradacji, uległa jakość oferowanych treści – często w niestarannym tłumaczeniu, bez udziału profesjonalnego redaktora i bez korekty. Tym samym zaufanie czytelnika do wydawcy, czy wręcz do książki, systematycznie spada.

Skraca się życie poszczególnych tytułów. Pojawił się nawet termin „książka przeterminowana”, co w klasycznym handlu księgarskim nie miało racji bytu.

Największą wartościowo sprzedaż z dużą liczbą tytułów osiągają wydawcy książek fachowych, których nakłady są jednak niskie, ale ceny często dość wysokie. Są to książki nie kupowane „impulsowo”, lecz ze względu dla potrzeb działalności zawodowej czy naukowej. Jednak ich koszty wydawnicze są wysokie.

Książki naukowe i akademickie stanowią największą liczbę wydanych tytułów, która w ostatnich latach utrzymuje się na poziomie przekraczającym 40 proc. wszystkich wydanych tytułów w Polsce. Jednakże wielkość sprzedaży w tym segmencie nie przekracza 17 proc. wartości łącznej sprzedaży na rynku. Oznacza to, że nakłady tych tytułów są niskie (są to głównie publikacje niskonakładowe), a ich ceny nie są wysokie. Społeczny zasięg książek z tego segmentu z roku na rok maleje, co długofalowo wpłynie nie tylko na jakość polskiej edukacji, ale także nauki, wynalazczości i konkurencyjności na rynkach pracy.

Znaczącym segmentem o najwyższej wartości łącznej jest segment podręczników szkolnych, szczególnie w ostatnich latach, gdy nastąpiły zmiany programowe wymagające nowych podręczników. Największym zagrożeniem w tym segmencie rynku jest brak współpracy Ministerstwa Edukacji Narodowej z wydawcami. Resort edukacji realizuje program „Cyfrowa Szkoła”, którego ważnym elementem jest koncepcja bezpłatnych podręczników elektronicznych (e-podręcznika), a w ostatnim czasie zapowiedziano wprowadzenie od września 2014 roku bezpłatnego, ale tylko jednego, więc bez możliwości wyboru przez nauczyciela, najlepszego podręcznika, na razie do pierwszej klasy szkoły podstawowej. Przygotowanie tych rozwiązań finansowane jest z budżetu centralnego.

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

W odbiorze czytelników w księgarniach najbardziej wyeksponowane są książki beletrystyczne. Liczba dostępnych tytułów jest dość znaczna, jednak w tym segmencie mamy do czynienia z bardzo dużą konkurencją, wpływającą na utrzymywanie realnego (relatywnie wysokiego) poziomu cen.

Inne znaczące grupy asortymentowe tworzą książki dla dzieci (beletrystyczne i okołopedagogiczne), a także publikacje religijne oraz wydawnictwa albumowe.

Wydawnictwa zajmujące się pozostałymi rodzajami publikacji książkowych są najczęściej wydawnictwami niszowymi, o określonym profilu wydawniczym wymagającym doskonałego warsztatu merytorycznego oraz kierowane do niewielkich grup czytelniczych.

Bieżąca sytuacja makroekonomiczna polskiego rynku książki oraz dominujące na nim zjawiska biznesowe określające warunki i charakter dystrybucji spowodowały w ostatnich latach odpływ kapitału zagranicznego i spadek zainteresowania polskim rynkiem inwestorów z rynków rozwiniętych. Świadczą o tym przykłady rezygnacji z prowadzenia na szeroką skalę biznesu wydawniczego przez koncerny: amerykańskie (Reader's Digest), francuskie (Hachette) czy niemieckie (Bertelsmann, Weltbild, Langenscheidt). Brak regulacji prawnych gwarantujących względną stabilność i bezpieczeństwo prowadzenia działalności biznesowej w naturalny sposób odstrasza potencjalnych inwestorów zewnętrznych.

Przychody ze sprzedaży książek wg typów wydawanej literatury

Lata	2010		2011		2012	
	Wartość sprzedaży w mln zł	Udział w sprzedaży ogółem w proc.	Wartość sprzedaży w mln zł	Udział w sprzedaży ogółem w proc.	Wartość sprzedaży w mln zł	Udział w sprzedaży ogółem w proc.
Literatura piękna	440	15,0	355	13,1	345	12,9
Literatura dziecięca	220	7,5	160	5,9	150	5,6
Lektury szkolne	65	2,2	60	2,2	55	2,1
Książka szkolna	810	27,6	815	30,1	840	31,5
Naukowa i fachowa	980	33,3	985	36,3	975	36,5
Książki ilustrowane	150	5,1	115	4,3	105	3,9
Religijna	160	5,4	125	4,6	120	4,5
Inne (w tym nuty i kartografia)	115	3,9	95	3,5	80	3,0
Ogółem	2940	100,0	2710	100,0	2670	100,0

(„Rynek książki w Polsce 2013”, Biblioteka Analiz)

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

c. Poligrafia

Na polskim rynku książki rośnie liczba wydawanych tytułów, lecz w większości są to niskie nakłady wykonywane techniką cyfrową. Obecnie rocznie ukazuje się w Polsce ponad 30 tys. tytułów, z czego ponad 2/3 to pozycje niskonakładowe, o nakładach nie przekraczających 500 egz. jednego tytułu. Średni nakład w 2013 roku utrzymuje się na poziomie zbliżonym do roku poprzedniego i wyniósł blisko 4 tys. egzemplarzy.

Wydawcy są wspomagani przez silny krajowy przemysł poligraficzny, którego moce produkcyjne przekraczają aktualne zapotrzebowanie wydawców, co wymusza na drukarniach skuteczne zdobywanie zamówień z zagranicy. W zakresie surowców poligraficznych – papieru graficznego (dwóch znaczących producentów krajowych oraz producenci zagraniczni) i innych materiałów – pomimo konkurencji ze strony ich producentów i dystrybutorów notuje się tendencje do wzrostu cen.

Rozwój druku cyfrowego zmienił sposób zarządzania drukiem. Zmniejszenie ceny jednostkowej w druku cyfrowym do poziomu konkurencyjnego z tradycyjnym drukiem offsetowym przy nakładach sięgających początkowo kilkuset, a obecnie i paru tysięcy egzemplarzy, powoduje, że wydawcy korzystają z możliwości zamawiania na warunkach ekonomicznych mniejszych transz nakładów. Dla przykładu – zamiast jak poprzednio zlecać wykonanie jednorazowe nakładu w wysokości 10 tys. egz., zamawiają ostrożną ilość 2 tys. egz., a następnie – w miarę sprzedaży – domawiają kolejne transze po 1 tys. egz. lub mniej – po kilkaset egz.

Powoduje to, że wydawcy są obecnie mniej skłonni do przeceniania zapasów magazynowych, gdyż generalnie wielkość tych zapasów w ostatnich latach zmniejszyła się.

Ta sytuacja może uzasadniać prognozę, że coraz więcej książek będzie drukowanych w technice cyfrowej. Cyfrowe maszyny drukujące już umożliwiają opłacalne drukowanie większych nakładów niż 500 egz. Istnieją już rozwiązania poligraficzne obejmujące zintegrowane linie wykonywania książek w oprawie miękkiej oraz twardej, zawierające moduły drukowania cyfrowego i operacji introligatorskich. Istotnym elementem tego typu rozwiązań jest szybki czas wykonania nakładu oraz bardzo małe ilości makulatury technologicznej – wynikające z małej ilości egzemplarzy makulaturowych od wykonania pierwszej odbitki do wykonania odbitki nakładowej (z akceptowalną jakością).

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

d. Dystrybucja

Dystrybucja książek, która stanowi niezbędne ogniwo pośrednie między wydawnictwami a ostatecznymi odbiorcami, w 2012 roku była prowadzona przez następujące kanały:

księgarnie	40 proc.
internet	25 proc.
sklepy wielkopowierzchniowe	16 proc.
kluby i sprzedaż wysyłkowa	10 proc.
kioski prasowe	6 proc.
sprzedaż typu „door to door”	3 proc.

(„Rynek książki w Polsce 2013”, Biblioteka Analiz)

Wielkość sprzedaży w kanale księgarskim jest jeszcze dość wysoka w porównaniu z sytuacją w krajach Europy Zachodniej, jednakże od lat widoczna jest tendencja spadkowa, gdyż systematyczne spadki udziałów notują księgarnie niezależne, a względną stabilność segment księgarski zawdzięcza wzrostowi sprzedaży w księgarniach sieciowych, zlokalizowanych jednak jedynie w dużych ośrodkach miejskich.

Jednocześnie największą dynamikę wzrostu sprzedaży detalicznej osiąga kanał internetowy.

Hurt książki w Polsce został zdominowany przez trzy najsilniejsze kapitałowo podmioty: Firma Księgarska Jacek Olesiejuk, Ogólnopolski System Dystrybucji Wydawnictw Azymut oraz hurtownia Wikr.

Siła przetargowa dystrybutorów jest duża. Główne czynniki to: niewielka liczba bardzo silnych dystrybutorów (koncentrujących w swoich rękach najefektywniejsze kanały sprzedaży) oraz stałe wydłużanie terminów płatności, a zatem postępujące wydłużenie obiegu gotówki na rynku, które negatywnie odbija się nie tylko na rentowności działalności wydawniczej, ale w efekcie warunkuje przede wszystkim poziom cen katalogowych publikacji pojawiających się w obiegu handlowym, co skutkuje też ograniczeniem dostępu do tłumaczeń z światowej literatury, szczególnie specjalistycznej – medycznej, technicznej czy humanistycznej, gdzie nakłady są niskie, a koszty fachowego przygotowania publikacji bardzo wysokie. Obniża się też – sygnalizowaliśmy to – jakość oferowanych treści, co w przypadku publikacji specjalistycznych ma znaczenie szczególne, gdyż błąd w książce może skutkować w przyszłości złą wiedzą i niższymi kwalifikacjami.

Niezwykle istotny wpływ na przebieg działalności wydawniczej i handlowej mają faktyczne terminy płatności między poszczególnymi poziomami procesu dystrybucyjnego. Niedotrzymywanie ustalonych w umowach dystrybucyjnych terminów płatności przez segment dystrybucyjny (detal i hurt) wpływa na znaczące obniżenie tempa i poziomu transferów gotówkowych pomiędzy poszczególnymi uczestnikami rynku. Zjawisko to negatywnie wpływa na płynność finansową wydawców, bezpieczeństwo prowadzonych przez nich prac inwestycyjnych,

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

powodując automatyczne obniżanie kosztów prowadzonej działalności m.in. poprzez ograniczenie oferty (redukcję liczby wydawniczych tytułów) czy zmniejszenie jakości wydawanych publikacji (oszczędności na redakcji czy korekcie).

Ważny aspekt to zjawisko dywersyfikacji źródeł przychodów przez firmy dystrybucyjne, którego narzędziem jest rozpoczęcie własnej działalności wydawniczej lub przejmowanie istniejących wydawnictw.

e. Księgarnie

Liczba księgarń w Polsce była przez lata uznawana za wysoką, jednakże w ostatnich dwóch – trzech latach notuje się radykalny spadek liczby księgarń. Ich gęstość jest obecnie bardzo niska – wynosi 0,48 placówki na 10 tys. mieszkańców, gdy w krajach, które prowadzą politykę ochrony księgarń jest ona znacznie wyższa – w Holandii jest to 1,29 księgarni na 10 tys. mieszkańców, a we Francji, w której księgarnie otrzymują największe wsparcie – 1,69. Natomiast w Wielkiej Brytanii, gdzie zrezygnowano z systemu stałych cen na książki, gęstość księgarń spadła do 0,55 placówki na 10 tys. mieszkańców.

Tendencja zamykania małych placówek handlowych przy rosnącej liczbie sklepów wielkopowierzchniowych jest odnotowana w odniesieniu do całego handlu w Polsce. Szerzej to zjawisko przedstawiamy w [Załączniku 7b \(strona 25\)](#). Aby temu zapobiec w sektorze księgarskim, niezbędne jest podjęcie postulowanych zmian systemowych.

Natomiast coraz większą rolę w sprzedaży książek odgrywają księgarnie internetowe. Ich udział w 2012 roku sięgał już 25 proc. wartości rynku.

Największą księgarnią internetową jest serwis Allegro – z najbogatszą ofertą i najniższymi cenami, z ogromną liczbą klientów. Dwa pozostałe czołowe sklepy z ofertą kulturalną w internecie to Empik.com i Merlin.pl. Coraz ważniejszą rolę odgrywają sklepy oferujące dostęp do publikacji cyfrowych, niestety – w tym zakresie głównym „dostawcą” treści jest serwis Chomikuj.pl, który udostępnia wirtualną przestrzeń dla niezgodnej z prawem autorskim wymiany treści, w tym także książek. Światowe tendencje pokazują, że znaczenie kanałów on-line w dystrybucji dóbr kultury będzie systematycznie wzrastać, jednocześnie jednak nie spełniają one społecznej roli dostępu do kultury.

Należy uwzględnić, że księgarnie tradycyjne, to nie tylko witryny handlowe, lecz także miejsca spotkań z autorami, grafikami, dziennikarzami i politykami, w mniejszych ośrodkach księgarz jest częstokroć na równi z bibliotekarzem animatorem wydarzeń kulturalnych ważnych dla lokalnej społeczności.

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

f. Zakupy biblioteczne

Zakupy książek dla bibliotek publicznych obejmują w dominującym zakresie nowości wydawnicze.

Wartość zakupów książek przez biblioteki szacowana jest na około 100 mln zł rocznie. Na tą kwotę składa się 66 mln w roku 2012 wydanych na zakupy, głównie nowości, dla bibliotek publicznych oraz na szacowaną kwotę ponad 30 mln zł na zakupy dla bibliotek innych typów, w tym głównie dla bibliotek naukowych i szkolnych. Zakupy dla bibliotek publicznych realizowane są z zdecentralizowanych środków przyznawanych bibliotekom publicznym przez władze samorządowe oraz z centralnej dotacji z budżetu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, która w 2013 roku wynosiła 20 mln zł i była przeznaczona wyłącznie na zakup nowości wydawniczych.

Przy szacowanej wielkości rynku książki w Polsce na poziomie 2,6 – 3 mld zł rocznie w cenach zbytu wydawców, zakupy do bibliotek mają niewielki wpływ na sytuację tego rynku, gdyż kształtują się na poziomie 3-5 proc. tej kwoty.

Z drugiej strony dla wielu placówek księgarskich sprawa zaopatrzenia pobliskich bibliotek w nowości wydawnicze jest sprawą niezwykle żywotną, gdyż powinna im zapewniać istotne przychody pozwalające na utrzymanie placówki. Jednakże kierowane do bibliotek oferty dużych podmiotów hurtowych w trybie zamówień publicznych praktycznie eliminują możliwości zaopatrzenia bibliotek przez lokalne księgarnie z uwagi na wysokie upusty cenowe, jakich nie mogą zapewnić pobliskie księgarnie niezależne.

Ustawa o jednolitej cenie książki zmieni taką sytuację i przywróci właściwe relacje między bibliotekami i księgarniami, które dzięki swej elastyczności są w stanie zapewnić najlepsze zaopatrzenie regionalnym bibliotekom, których sytuację najlepiej znają i potrafią się do niej dostosować.

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

g. Piractwo

Ustawa o jednolitej cenie książki może stać się także efektywnym narzędziem ochrony środowiska książki, a więc wydawców, księgarzy, bibliotekarzy i czytelników przeciwko dynamicznie postępującemu zjawisku nieautoryzowanego obiegu treści w internecie.

Prognozuje się, że regulacja sytuacji stacjonarnej dystrybucji książek drukowanych może w zasadniczy sposób wpłynąć na ograniczenie masowego procederu nielegalnej dystrybucji cyfrowych wersji w sieci. Łatwiejszy dostęp w miejscu zamieszkania czytelnika do szerszej, bardziej reprezentatywnej oferty wydawniczej w niższych, bardziej przyjaznych konsumentom, cenach może wpłynąć na ograniczenie nielegalnego kopiowania czy „amatorskiej” cyfryzacji książek oraz ich odpłatnej lub darmowej dystrybucji za pośrednictwem internetu. Dziś szacuje się, że skala nielegalnych pobrań książek chronionych prawem autorskim ma się jak 100:1 w stosunku do wartości sprzedaży e-booków (51 mln zł w 2012 roku). Wydawcy nie mają narzędzi by konkurować z bezpłatnie udostępnianymi treściami, dotychczasowe doniesienia do prokuratury a także spór zbiorowy z właścicielem Chomikuj.pl nie dały pozytywnych efektów.

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

5. Postulaty w zakresie wspierania księgarń

Skuteczne przykłady z Europy Zachodniej wskazują kierunek koniecznych działań.

We Francji od 1981 roku obowiązuje tzw. Ustawa Langa, która reguluje jednolitą cenę książek przez 24 miesiące, a maksymalne odchylenie od ceny jednolitej – poza nielicznymi wyjątkami – określa na 5 proc. To rozwiązanie uznawane jest za wzorowe i najbardziej skuteczne i na nim wzorowano polski projekt Ustawy o jednolitej cenie książki. Podobne rozwiązania przyjęto w Niemczech w 2002 roku, przy czym ich tradycja w tym kraju sięga porozumień branżowych z końca XIX wieku.

W Szwecji od 1970 roku dotowany jest cały proces powstawania książek, który obejmuje dopłaty do każdego etapu produkcji i sprzedaży). Dzięki dotacjom książki są sprzedawane poniżej ceny szacowanej na podstawie prognozy sprzedaży, a księgarnie otrzymują dotacje na modernizację, w celu poszerzenia oferty sprzedaży przez wzrost liczby oferowanych tytułów. Wspierana jest też komputeryzacja rynku księgarskiego.

W Chorwacji w 2007 roku ministerstwo kultury ogłosiło program wsparcia dla niezależnych księgarń, zapewniający fundusze na promocje książek oraz wydarzeń literackich.

Poza przyjęciem Ustawy o jednolitej cenie książki powinny być też przyjęte inne rozwiązania towarzyszące.

Podstawowym działaniem wspierającym księgarnie powinien być system motywujący samorządy do prowadzenia takiej praktyki. System ten powinien obejmować:

- preferencyjne stawki wynajmu lokali komunalnych na cele kulturalne, w tym na księgarnie; system taki funkcjonuje już w niektórych miastach (Łódź, Kielce)
- wsparcie finansowe działalności kulturalnej przez księgarnie jak promocje książek, spotkania autorskie czy dyskusje czytelnicze, a także kiermasze książek w przestrzeni miejskiej

Elementem stymulującym działania samorządów we wspieraniu księgarń może być prowadzenie rankingu księgarń i samorządów na wzór Rankingu Bibliotek prowadzonego przez „Rzeczpospolitą” we współpracy z Instytutem Książki.

Kolejnym czynnikiem wzmacniającym pozycję księgarń w środowisku lokalnym powinno być zniesienie obowiązku prowadzenia przetargów przez biblioteki przy zakupie książek, co preferuje duże podmioty, jakim są najwięksi hurtownicy, a eliminuje tradycyjny sposób zaopatrzenia bibliotek w lokalnych księgarniach.

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

6. Bibliografia

„Raport. Badanie rynku książki w Polsce. Monitoring kondycji wydawców, trendów produkcyjnych i dystrybucyjnych na rynku wydawniczym. Projekt badawczy Polskiej Izby Książki we współpracy z Warszawskimi Targami Książki oraz Targami Książki w Krakowie pod patronatem Instytutu Książki. Warszawa, październik 2013. (tzw. raport Bernarda Józwiaka, autora opracowania)”

http://www.pik.org.pl/pl,RAPORT_Monitoring_kondycji_wydawcow_trendow_produkcyjnych_i_dystrybucyjnych_na_ryнку_wydawniczym.html

„Rynek książki w Polsce 2013” tomy: „Wydawnictwa”, „Dystrybucja”, „Poligrafia”, „Papier” i „Who is who”. Autorzy: Łukasz Gołębiewski, Paweł Waszczyk, Bernard Józwiak, Piotr Dobrołęcki, Daria Dobrołęcka i Ewa Tenderenda-Ożóg. [16. edycja] Biblioteka Analiz, Warszawa 2013

„The Polish Book Market 2013”. Instytut Książki, Kraków 2013. Autor: Piotr Dobrołęcki

„Raport o książce. Kongres Kultury Polskiej, Kraków 2009”, Autorzy: Piotr Dobrołęcki, Kuba Frołow, Łukasz Gołębiewski, Joanna Hetman-Krajewska, Ewa Tenderenda-Ożóg, Tomasz Nowak i Piotr Miodunka.

http://www.kongreskultury.pl/title,Raport_o_ksiazce,pid,301.html

„Biblioteki publiczne w 2011 r. - stan i wyniki działalności”. Biblioteka Narodowa.

<http://bn.org.pl/zasoby-cyfrowe-i-linki/elektroniczne-publicacje-bn/biblioteki-publiczne-w-liczbach>

„Kierunki i formy transformacji czytelnictwa w Polsce. Raport z badania założycielskiego”, Centrum Badania Opinii Społecznej. Grudzień 2013 (materiał przed publikacją).

„Rynek poligraficzny i opakowań z nadrukiem w Polsce”. Edycja trzecia, 2013. KPMG we współpracy z Polskim Bractwem Kawalerów Gutenberga, Warszawa 2013. Autorzy: Jacek Bajger, Marek Gajdziński, Piotr Kuskowski, Jacek Kuśmierczyk, Mariusz Strojny, Joanna Trawka i Milena Zabłocka.

„Biblioteka Analiz” (dwutygodnik). Red. nacz. Paweł Waszczyk. Ukazuje się od 2000 roku. Biblioteka Analiz, Warszawa, www.Rynek-ksiazki.pl

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

7. Załączniki

a. Badanie CBOS – wybrane zagadnienia (materiał w trakcie opracowania, przed publikacją)

Badanie CBOS zatytułowane „Kierunki i formy transformacji czytelnictwa w Polsce” zostało przeprowadzone w październiku i listopadzie 2013 roku na reprezentacyjnej próbie losowej liczącej 2031 osób w wieku 15 lat i więcej oraz na próbie 585 osób w tym samym wieku zamieszkujących w jednym gospodarstwie z respondentami wylosowanymi z bazy PESEL.

Wybrane wnioski z badania:

- najczęstszą formą spędzania czasu wolnego było oglądanie telewizji (73 proc. wskazań). Czytanie książek wskazało 41 proc., a czytanie gazet i tygodników 40 proc. respondentów
- odsetek osób czytających książki w dniu poprzedzającym badanie wynosi 17 proc., w ostatnim miesiącu – 25 proc., w ciągu 12 miesięcy – 20 proc. jeszcze rzadziej – 29 proc., nigdy – 8 proc.
- za zajęcie najbardziej warte poświęcenia czasu Polacy uznali czytanie książek – 74 proc., a także czytanie gazet lub czasopism – 65 proc.
- czytanie co najmniej jednej książki w wersji papierowej w ciągu ostatnich 12 miesięcy zadeklarowało 68 proc. respondentów. Kontakt z 2-3 książkami miało 15 proc. respondentów, z czterema-pięcioma – 13 proc., a z sześcioma-dziesięcioma – również 13 proc. Na przeczytanie fragmentu bądź całości 11 do 20 książek wskazało 9 proc. badanych. Najbardziej zaangażowani czytelnicy, deklarujący kontakt z więcej niż 20 książkami w ciągu ostatnich 12 miesięcy stanowili 10 proc. badanych. Nie przeczytało ani jednej książki 31 proc. respondentów
- 50 proc. badanych w ciągu ostatniego miesiąca nie miało kontaktu z ani jedną książką. Aż 96 proc. badanych nie miało kontaktu z e-bookami, a 97 proc. z audiobookami
- respondenci najczęściej korzystali z księgozbioru domowego – często 31 proc., rzadko – 39 proc., częste wypożyczanie książek z biblioteki zadeklarowało 25 proc. badanych, 22 proc. – rzadkie. Pożyczanie książek od znajomych – 17 proc. często, a 34 proc. rzadko, a kupowanie nowych książek – 17 proc. często, a 40 proc. rzadko), dostawanie książek w prezencie – 9 proc. często, a 44 proc. rzadko, na koniec kupowanie książek używanych – 4 proc. często, a 17 proc. rzadko

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

- w klasycznych księgarniach w nowe książki zaopatruje się 43 proc. badanych, a w księgarniach z taną książką – 8 proc. W supermarketach i hipermarketach książki kupuje 12 proc. badanych, a 7 proc. w sieciowych dyskontach spożywczych
- kupujący książki w księgarniach kupują w dużych księgarniach sieciowych (21 proc.) oraz w księgarniach niezależnych (22 proc.)
- 22 proc. badanych nie kupuje i nie pożycza książek
- pobieranie książek z internetu zadeklarowało często 3 proc. badanych, a rzadko 8 proc., przy tym 70 proc. pobiera pliki z podobną częstotliwością jak rok wcześniej, a 11 proc. rzadziej, natomiast 3 proc. częściej niż 12 miesięcy wcześniej
- osoby pozyskujące książki w internecie wybierają księgarnie internetowe (13 proc.), serwisy aukcyjne (10 proc.), serwisy udostępniające pliki (8 proc.) oraz biblioteki internetowe (2 proc.).
- miejscem, w którym badani najczęściej przeglądali bądź czytali fragmenty książek była księgarnia, co wskazała ponad jedna piąta respondentów. 16 proc. ankietowanych często przeglądało fragmenty w czytelnicy lub bibliotece, 12 proc. u znajomych i rodziny. Mniej niż 10 proc. wskazań dotyczyło stron internetowych, supermarketów czy sieciowych sklepów spożywczych. Około 3 proc. respondentów przeglądało książki na targach książki, podobny odsetek wskazał na antykwariaty, a 1 proc. na kawiarnie
- ponad 70 proc. respondentów uważa, że cyfrowa postać książek i czasopism nie wpłynęła na ich nawyki czytelnicze. 75 proc. respondentów uważa, że książki czyta w tej samej ilości, co dawniej, a 72 proc. twierdzi tak w odniesieniu do gazet i czasopism. Częściej jednak mówią o spadku, a nie wzroście zainteresowania książkami – 11 proc. czyta ich mniej wobec 6 proc. czytających więcej
- ponad 30 proc. ankietowanych czyta dzieciom na głos – 8 proc. kilka razy w tygodniu i 7 proc. codziennie
- 78 proc. badanych postrzega swoją rodzinę jako regularnych (32 proc.) i okazjonalnych (46 proc.) czytelników książek
- 62 proc. respondentów stwierdza, że w domach większości ich rodzin i znajomych są książki
- 40 proc. badanych deklaruje zerowe wydatki na książki w ciągu miesiąca, a 30 proc. w ciągu roku. Na książki 13 proc. wydaje miesięcznie do 20 zł, a 18 proc. od 21 do 50 zł, 5 proc. deklaruje wydatki od 50 do 100 zł miesięcznie, a tylko 2 proc. od 101 do 400 zł

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl

- rocznie 8 proc. wydaje na książki 21 do 50 zł, a 10 proc. od 50 do 100 zł. 8 proc. deklaruje wydatki od 101 do 200 zł, a 14 proc. od 201 do 500 zł, natomiast 7 proc. kupuje w ciągu roku książki za 501 zł lub więcej
- 64 proc. respondentów nie wypożyczyło w ciągu roku książek z bibliotek, ale 19 proc. wypożyczało wiele razy.

b. Tendencje w polskim handlu detalicznym

W handlu w Polsce w ostatnich latach widoczna jest tendencja do zamykania małych, tzw. tradycyjnych sklepów.

Według firmy Euromonitor International cytowanej w „Rzeczpospolitej” z 8 stycznia 2014 roku – w 2014 roku zostanie zamkniętych 8 tys. takich placówek handlowych i ma to być największa liczba zamykanych sklepów w Polsce od co najmniej czterech lat. Jest to – jak czytamy w komentarzu do tych danych – efekt:

- większej skłonności konsumentów do oszczędzania, gdyż w powszechnej opinii najniższe ceny oferują wielkie sieci handlowe
- ekspansji tzw. dyskontów i supermarketów do coraz mniejszych miast czy nawet na tereny wiejskie – według tej samej firmy w 2014 roku zostanie otwartych ponad 300 nowych dyskontów.

Według różnych źródeł – jak informuje „Rzeczpospolita” – rynek sklepów niezależnych szacowany jest na 60 do 110 tys. placówek i od lat obserwowana jest tendencja spadkowa, która, jak ocenia cytowany ekspert, utrzyma się w kolejnych latach.

Cytowany w „Rzeczpospolitej” inny analityk rynku twierdzi, że „niezrzeszone sklepy nie mają wystarczającej siły zakupowej, by konkurować z większymi”. Według prognoz firmy Euromonitor International w 2014 roku o 10 proc. spadną obroty tradycyjnych sklepów.

Według prognoz na 2014 rok przychody małych sklepów mają wynieść 43,9 mln zł, natomiast supermarketów – 30,8 mln zł, przy czym przychody największych sklepów czyli hipermarketów mają wynosić 28,3 mld zł, co jednak oznacza spadek sprzedaży w segmencie o 1,4 proc. w stosunku do roku 2013.

Przychody z handlu w 2014 roku szacowane są na 177,2 mld zł, a procentowy udział poszczególnych segmentów szacuje się na:

Dyskonty	25,6
Tradycyjne sklepy	24,8
Supermarkety	17,4
Hipermarkety	16,0
Sklepy osiedlowe	14,5
Pozostałe	1,7

(Euromonitor International, Rzeczpospolita, 8.1.2014)

Wzrastająca liczba sklepów wielkopowierzchniowych zwiększa potencjał tego kanału sprzedaży również w zakresie książek i stanowi coraz groźniejszą konkurencję dla niezależnych księgarń.

Sklepy wielkopowierzchniowe przyciągają klientów licznymi promocjami i obniżkami cen, co w odniesieniu do niezależnych księgarń oznacza oferowanie książek po znacznie niższych cenach niż mogą to uczynić księgarnie niezależne.

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa, ul. Mazowiecka 6/8

tel. 22 828 36 31, marketing@rynek-ksiazki.pl

NIP: 525-22-29-696, KRS: 0000084833, Kapitał zakładowy: 122.500,00 zł

Nr konta: 55 1020 1156 0000 7302 0008 4921

www.rynek-ksiazki.pl